

# VÖRGUSTIKU TÄHTSUS TÄISKASVANUHARIDUSE EDENDAMISEL HIIUMAA NÄITEL

Triin Helimets

*Tallinna Ülikooli Haridusteaduste instituut*

## ANNOTATSIOON

Seminaritöö eesmärk oli välja selgitada Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate koostöö ja koostöövõrgustiku olulisust täiskasvanuhariduse edendamisel. Kvalitatiivsele uurimismeetodile põhinedes analüüsiti Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujatega läbi viidud fookusgrupi intervjuus kogutud tulemusi. Tulemustest saab järeldada, et huvitatakse omavahelisest koostööst ja kogukonna väiksuse tõttu ollakse üksteise võimalustega rohkem kursis. Lisaks on võrgustiku üheks oluliseks küljeks ligipääs võrgustikuliikmete ressurssidele.

Võtmesõnad: võrgustik, koostöö, täiskasvanuharidus

## SISSEJUHATUS

Haridus- ja Teadusministeeriumi (2019) poolt välja antud visioonidokumendis „Tark ja tegus Eesti 2035” on märgitud, et kuigi praegusel hetkel on koostöövõimalused koolides ja ülikoolides suurenenud, siis edaspidi tuleb laiendada hariduse sidusust ühiskonnaga ning kooli ja kogukonna omavahelisi seoseid nii kultuurilises, sotsiaalses kui ka majanduslikus vaates. Lisaks on dokumendis välja toodud, et praegu on täiskasvanuhariduse turg killustunud ja ebaühtlane (samas, 2019). Üheks eesmärgiks on seatud kogukondlik lähenemine haridusele – piirkonna ehk kogukonna elanikele pakutakse mitmekesiseid õppimisvõimalusi, mille jaoks ühendatakse õppeasutused ja -keskkonnad ning aktiivselt kaasatakse kohalikud ettevõtted ja kodanikuühendused (samas, 2019).

Seminaritöö eesmärk on välja selgitada Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate koostöö ja koostöövõrgustiku olulisust täiskasvanuhariduse edendamisel. Adél Kiss-i uuringu (2020) põhjal on täiskasvanuhariduses võrgustikutöö toetanud organisatsioonide arengut, kollektiivsete edusammude tegemist ja aidanud saavutada isegi

ametialaseid konkurentsieeliseid. Mind ajendas teemat valima ka isiklik soov uurida kodukoha koostöövõimalusi täiskasvanuhariduses. Saadud teadmisi saan jagada Hiiumaa kogukonnas, et parendada piirkonna täiskasvanuhariduse kvaliteeti ning tuua tähelepanu andragoogi töövõimalustele kogukonnas.

Seminaritöö uurimisküsimused on 1) milline on Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate omavaheline koostöö ja 2) milline roll on koostöövõrgustikel täiskasvanuhariduse edendamisel.

Uuringus kogusin andmeid fookusgruupiintervjuu abil, kasutades väärtustavat lähenemist (inglise keeles *appreciative inquiry*). Uuringu valimiks on Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujad.

## VÕRGUSTIK JA SELLE LOOMINE

Esmakordselt võttis mõiste „võrgustik” kasutusele antropoloog John Barners, kes vaatles 1950ndatel aastatel Norra ranniku lähistel asuvat Bremnesi saare elanikke (Henberg & Ilves, 2003; Klefbeck & Ogden, 2001). Oma uurimistöö käigus jälgis ta saare elanike vahelisi sidemeid ja kokkupuuteid, nende ülesandeid ja sisu, mida kirjeldas sõnaga „võrgustik” (Klefbeck & Ogden, 2001).

Eesti keele seletavas sõnaraamatus (2009) määratletakse kogukonda kui „mingis piirkonnas elav, teatavate sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühma”. Seevastu mõiste võrgustik on „võrkude kogum; võrgutaoline moodustis” (samas, 2009). Eesti Märksõnastik (2022) defineerib võrgustikutööd järgnevalt: „Koostöö, millest võtavad osa kliendi sotsiaal- ja ametnikevõrgustik. Võrgustikutöö tulemusena kujuneb nn. sotsiaalne tugisüsteem, kuhu kuulub nii mitteformaalsete kui ka ametlike võrgustike liikmeid.” (samas, 2022). Sotsiaaltöö kontekstis on Klefbeck ja Ogden (2001) välja toonud: „Võrgustikutöö all peame silmas töövormi, mille puhul spetsialistid lahendavad juhtumeid võrgustikust lähtuvalt ja proovivad hiljem olemasolevat võrgustikku mobiliseerida.” Nii on võrgustik ja kogukond tihedalt seotud ja teineteisest sõltuvad.

Sotsiaaltöös käsitletakse sotsiaalvõrgustikku, mis hõlmab nii isikuid kui ka nendevahelisi kontakte (Henberg & Ilves, 2003). Sotsiaaltöös pärineb sotsiaalvõrgustiku klassikaline definitsioon J. C. Mitchels-ilt – inimrühma tavaline kontaktide mudel, mille omadused hõlbustavad seletamaks gruppi kuuluvate indiviidide käitumist (samas, 2003).

Eristatakse kahte sotsiaalset võrgustikku – primaarne ja sekundaarne. Esimene neist moodustavad iga indiviidi lähedased inimesed ehk perekond, sugulased, naabrid, sõbrad ja töökaaslased (samas, 2003). Sekundaarne võrgustik on kui ametnikevõrgustik ja sinna kuuluvad erinevad professionaalid, kes on seotud konkreetse probleemi või juhtumi lahendamisega (Klefbeck & Ogden, 2001). Ajapikku võib indiviidi jaoks saada sekundaarse võrgustiku liige primaarse võrgustiku liikmeks, selles võib rolli mängida ka varasema primaarse võrgustikku eemaldumine (samas, 2001).

Täiskasvanuhariduses saab näiteks võtta Adél Kiss-i poolt läbi viidud uuringu (2020), milles autor uuris Rumeenias loodud võrgustikku, mis ühendas kristlikku täiskasvanuharidust ja Alba Iulia ususuuna koolitusi pakkuvaid organisatsioone. Võrgustiku missioon oli pakkuda liikmesorganisatsioonidele teoreetilisi ja empiirilisi teadmisi, toetada nende tööd nii vaimselt kui ka materiaalselt, et teha tööd kutsestandarditele vastavalt (samas, 2020). Uuringust selgus, et võrgustumine toob võrgustiku liikmetele ligipääsu erinevatele ressurssidele (samas, 2020). Pooled viieteistkümnest võrgustiku liikmesorganisatsioonidest kinnitasid omavahelisi tihedaid suhteid ja see tähendab, et sageli kutsusid nad tegema koostööd võrgustiku liikmesorganisatsioonide oma täiskasvanuhariduse ja koolituse programmide jaoks (samas, 2020). Vaatamata sellele, et mitmel võrgustiku liikmesorganisatsioonil olid täiskasvanuhariduse toimimiseks piiratud ressursid, saavutasid nad märkimisväärse efektiivsuse (samas, 2020). Seeläbi jõudsid nad oma haridus- ja koolitusprogrammide kaudu suure hulga täiskasvanud õppijateni (samas, 2020).

Prenger-i, Poortman-i ja Handelzalts poolt läbi viidud uuringus (2019) uurisid autorid Madalmaades 23. võrgustunud professionaalsete õpikogukondade mõju võrgustiku liikmetele. Igasse võrgustikku kuulus 4-20 õpetajat ja tulemustest selgus, et vaatamata professionaalsetele, geograafilistele, kultuurilistele ja organisatsioonilistele väljakutsetele arenesid osalejad tänu koostöö tegemisele professionaalselt teadmistes ja oskustes (samas, 2019). Nii olemasolevate õpetamisviiside täiustamise kui ka uute katsetamise osas jäid osalejate vastused Likert-skaalal „neutraalse” ja „nõustun” vahemikku (samas, 2019). Põhjuseks võib tuua ajakulu ja töökoormuse, mis võrreldes teiste sarnaste võrgustikega on suurem (samas, 2019). Siiski olid võrgustiku liikmed entusiastlikud ja motiveeritud tegevuses osalema, uusi teadmisi ja oskusi omandama (samas, 2019).

Euroopa Komisjoni poolt rahastatud elukestva õppe programmi projekti „Lifelong Learning Network for Sustainable Development” saab välja tuua loodud 3-LENSUS andmebaasi, mille ülesandeks on toetada, aidata ja laiendada teadmisi õppimisest säästva arengu eesmärgil (Mader et al., 2013). Projekti andmebaasist on leitav info säästva arengu edendamise uuringute ja tavade kohta, mida liikmed võivad ise jagada ja kasutada (samam, 2013) See platvorm on võrgustik nii kõrghariduses osalejatele kui ka piirkondlikele tegijatele, et tutvustada oma projektitegevusi, jagada oma häid praktikaid, aga ka väljakutseid ja kogemusi teiste säästvast arengust huvitatud inimestega (samam, 2013) Sel põhjusel toimib koostöö raames loodud andmebaas ka õppimise allikana (samam, 2013).

Võrgustiku loomisel on oluliseks teguriks liikmete sarnane profiil, kuid on oluline kaasata valdkonnaga mitte nii lähedalt seotud asutusi (Kiss, 2020). Kiss-i uuringust (2020) selgus, et kui täiskasvanuhariduse pakkujad tegid koostööd nii sarnase profiiliga asutustega kui ka nende tegevusest erineva organisatsiooniga, siis koostöö oli mõjusam ehk nad jõudsid suurema hulga sihtrühmani. Seda sel põhjusel, et igal organisatsioonil on oma kindel grupp inimesi, kelleni nad jõuavad, ning koostööd tehes avaneb võimalus küündida partneri sihtrühmani, kelleni võib olla varasemalt ei jõutud (samam, 2020). Siiski oli koostöö väljaspool valdkonda olevate asutustega pigem kasutamata potentsiaal, sest ainult mõned uuringus osalenud organisatsioonid tunnistasid, et teevad aktiivselt koostööd välispartneritega (samam, 2020).

Ameerika psühhiaater Mansell Pattison on kirjeldanud erinevaid võrgustikutüüpe (Klefbeck & Ogden, 2001). Uuringutest selgus, et normaalne võrgustik koosneb järgnevatest komponentidest: 22-25 isikut, milles igas alagrupis 5-6 isikut; individid on enamiku liikmetega regulaarses kontaktis, mis on tundeelamuslikult julgustavad, positiivsed ja toetavad; suhted on vastastikused; suhteliselt stabiilne võrgustik, kus luuakse suhtlemisreeglid ja normid; võrgustikku kuuluvatel indiviididel ja gruppidel on valmisolek kokku tulla, kui olukord muutub ärevaks, seejuures protsess on kerge, koheselt tagatakse praktiline ja mõjus toetus ning pakutakse kindlat abi; suhteliselt pingete ja arusaamatuste vaba, millel on stressi vähendavam kui suurendavam toime; toimub erinevate sektorite vaheline infovahetus, sest piirid nende vahel pole tingimatud; tagavararessurside olemasolu juhul, kui midagi peaks välja langema (samam, 2001).

„COPERNICUS Alliance” on Euroopa ülikoolide vaheline virtuaalne ja füüsiline võrgustik (Mader et al., 2013). Võrgustikus pakutakse õpetamis- ja hariduskogemuste

vahetust ning liikmetel on kõikvõimalikud juhtrollid – nad on nii võrgustiku juhid, vahendajad, kõneisikud kui ka organisatsioon ühendavad sillad (samal, 2013).

Kokkuvõtvalt võib välja tuua, et võrgustikel on erinevaid vorme ja koostööd tehakse erinevate eesmärkide täitmiseks. Võrgustiku liikmetel on mitmeid rolle ja nii nagu eelpool mainitud, siis need võivad olla mitmekülgseid.

## UURINGU KONTEKST JA METOODIKA

Statistikaameti uuringu (2020) põhjal elab Hiiumaal 20–64-aastaseid inimesi 5849, kokku on rahvaarv 01.01.2019 seisuga 9387 inimest. Kui võrrelda Eesti keskmisega (59,2%), siis Hiiu maakonnas on suurem 20–64-aastaste osatähtsus elanikkonnas (62,3%) ja hõivemäär (77,5%) (samal, 2020). Hiiumaa 20–64-aastastest elanikest osaleb tasemeõppes 7,8%, kuid Eesti tööjõu uuringu (ETU) 2019. aasta andmetel osales mõnel täiendkoolitusel 25–64-aastastest elanikest küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul 16,4% (samal, 2020). Lisaks selgus ETU küsitlusest, et elukestvas õppes ehk tasemeõpe ja koolitused kokku on osalenud 19,7% vastajatest, mis on Eesti keskmisele lähedane tulemus (samal, 2020).

Statistikaameti uuringus (2020) toodi välja, et Hiiumaa täiskasvanuhariduse pakkumisel on peamiseks nõrgemateks sihtgruppideks ja murekohtadeks vanemaealised inimesed, madalama haridustasemega elanikud (eriti vanemaealised) ja puuduva või halva keeleoskusega (vene ja inglise keel) elanikud.

Uuringus kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit, millele on iseloomulik paindlikkus, subjektiivsus, pehmus ja spekulatiivsus ning eesmärgiks on saada terviklik andmestik (Laherand, 2010). Seminaritöös kasutasin väärtustava uuringu lähenemist, mille abil saab avastada võrgustiku positiivset alustala, et seeläbi viia ellu muutusi kasutades nende tugevusi ja väärtusi (Stavros et al., 2016). Stavros koos kolleegidega (2016) toob välja, et selle lähenemisega keskendutakse edasiminekuks.

Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmetel tegutseb Hiiu maakonnas viis täienduskoolitusasutust: neli autokooli ja Sihtasutus Hiiumaa Arenduskeskus (*Eesti Hariduse Infosüsteem*, n.d.). Lisaks on EHISes kutseõppeasutus Hiiumaa Ametikool, keskhariidust pakkuv Hiiumaa Gümnaasium ja neli huvikooli, mis toimivad Hiiumaa eri paikades ja tegevus on peamiselt suunatud lastele ja noortele (*Eesti Hariduse Infosüsteem*, n.d.). Seminaritöö valimiks on sihipärase valimi alusel neli Hiiumaa täiskasvanuhariduse

teenusepakkujat, kes on välja toodud Hiiumaa valla veebilehel (<https://vald.hiiumaa.ee/>). Sihipärase valimi puhul valib uurija ise uuritavad välja, kuid peab silmas, et esindatud oleksid kõige tüüpilisemad ja uuringueesmärgile enim vastavad uuritavad (Rämmer, 2014). Valimi valimisel oli olulisel kohal kaasata uuringusse erineva taustaga teenusepakkujaid, kuid seejuures pidada silmas, et nende tegevusala oleks seotud täiskasvanuharidusega.

Andmete kogumiseks viisin läbi valimi vahel poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuu, mille peamiseks eeliseks on osalejate omavaheline stimulatsioon vastuste andmisel (Vihalemm, 2014). Selle meetodi puhul saavad intervjuueeritavad üksteist täiendada ja koos ühiselt vastuseid anda (Laherand, 2010). Intervjuu kava on leitav töö lisast 1. Fookusgrupi intervjuu leidis aset Zoomi keskkonna vahendusel, sest see pakub võimalust osaleda peaaegu kõikjalt ning osalejad ei pea ühte kohta füüsiliselt kohale tulema. Intervjuus osalesid lisaks viiele intervjuueeritavale (ühe teenusepakkuja puhul oli kaks osalejat) intervjuu läbiviija ja vaatleja. Osalejate loal salvestasin intervjuu ja transkribeerimiseks kasutasin Tallinna Tehnikakõrgkooli veebikeskkonda (<http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>).

Andmete analüüsimisel soovisin lähtuda olemasolevatest andmetest ja sel põhjusel kasutasin induktiivset kvalitatiivset andmeanalüüsi. Lugesin mitmeid kordi teksti läbi ja märkisin uuringu eesmärges silmas pidades olulisemad kohad märksõnadega. Peale seda koondasin need esialgsesse tabelisse, kus moodustasin vastavalt teemadele kategooriad. Täheleandsin erinevate muustrite tekkimist ning andsin neile nimetused ja rühmitasin need põhi- ja alakategooriateks, millest kujunes koodipuu. Seejuures pidasin silmas siduda tsitaate vastavate kategooriatega.

## **TULEMUSED**

Seminaritöö tulemused on välja toodud uurimisküsimuste lõikes, mis on omakorda jaotatud põhi- ja alakategooriateks. Tulemuste illustreerimiseks toon välja näiteid intervjuudest, mis on esitatud kaldkirjas. Intervjuueeritavatele on antud nimetused I1 (Intervjuueeritav 1), I2, I3 ja I4.

## Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate omavaheline koostöö

Täiskasvanuhariduse teenusepakkujate omavahelise koostöö uurimisel selgus kolm teemakategooriat: huvi koostöö vastu, põhjused koostööks ja arengukohad (vt tabel 1). Nende alla kuuluvad veel üheksa alakategooriat.

Tabel 1

Teenusepakkujate omavahelise koostöö alusel moodustunud kategooriad

|                       |   |  |
|-----------------------|---|--|
| KOOSTÖÖ               | Puuduvad pikemaajalised koostööplaanid                |  |
|                       | Huvi koostöö vastu                                    |  |
| PÕHJUSED<br>KOOSTÖÖKS | Ühised projektid                                      |  |
|                       | Väike kogukond  | Võrgustikku kuuluvad samad inimesed          |
|                       |   | Teatakse ja kasutatakse teineteise võimalusi |
| ARENGUKOHAD           | Kohtumisi on jäänud vähemaks                          |  |
|                       | Teavitatus ja turundus                                |  |
|                       | Mitteformaalõppe teenusepakkujate omavaheline koostöö |  |
|                       | Parem ülevaade  |  |

### Koostöö

#### *Puuduvad pikemaajalised koostööplaanid*

Üks intervjueeritav tõi mitmel korral välja, et tema asutuses tehakse peamiselt koostööd juhtumipõhiselt. Nii suundutakse koostööd otsima siis, kui tekib selleks konkreetne vajadus ja olukorda pole võimalik lahendada ainult asutusesiseste vahenditega. Lisaks tõi intervjueeritav välja, et teenusepakkujal puuduvad pikemaajalised koostööplaanid, kuid sellele ollakse avatud.

*(1) Meie koostöö on piirdunud praegu või toimunud juhtumipõhiselt. Et kui meil tekib mingi probleem, siis me otsime sellele lahendusi. (I3)*

*(2) ...pikemaajalisemaid koostöölepinguid ei ole sõlmitud ja strateegilisi plaane pole paika pannud, võib olla saaks selle peale isegi mõelda. (I3)*

### **Huvi koostöö vastu**

Intervjuudest kerkis esile, et kõik intervjuueeritavad on huvitatud koostööst ja selle jätkamisest erinevate täiskasvanuhariduse teenusepakkujatega. Eriti mainiti õnnestumisena täiskasvanud õppija nädala (TÕN) raames loodud koostöövõrgustikku.

*(3) Ma olen selles suhtes eelkõnelejatega nõus, et eks meil on juba praegu see koostöövõrgustik hästi. (I4)*

*(4) Mina tooksin välja õnnestumisena TÕN-i võrgustiku tegemised. (I4)*

Analüüsist selgus, et koostööpartneritena nähakse ka ettevõtteid ja nende juhte. Intervjuueeritavad tõid välja, et eesmärgiks oleks nendega koostöös suunata tööturul olevaid inimesi täiskasvanuhariduse poole.

*(5) Mina unistan ausalt öeldes ettevõtete juhtidega koostööd teha, et nad saadaksid oma töötajaid kooli. (II)*

*(6) Kindlasti on ka muid valdkondi, kus oleks ikkagi hea teada nii, ütleme siis tööandjatel, millised on nende tulevikuväljavaated tööjõuvajaduse suhtes ja siis võib olla ka inimestel endil, et selleks, et Hiiumaal tööd saada, millise ettevalmistusega ta peaks siis nagu või milliseks ettevalmistuseks ta seda peaks valmis olema. Et see on üks üks selline koostöökoht, mida me võiksime koos X asutusega ja kõikide nende koolitajatega teha ja vaadata... (I3)*

Kaks intervjuueeritavat tõid välja, et Hiiumaal on puudus noortest õpetajatest. Koostöökohaks nähti ülikoole, kellega oleks võimalik sõlmida kokkulepe, mille alusel saaksid Hiiumaalt pärit noored suunduda haridust omandama eritingimustel.

*(7) Meil hiljuti oli koolivõrgu kaardistus ja meil on päris suur protsent eakaid õpetajaid, kes peagi suunduvad ilmselt pensionile ja eriti lasteaedade mure on see, et meie noored ei pääse, võib olla seda eriala omandama, et oleksid mingisugused koostöökokkulepped ka ülikooliga, et hiidlased pääseksid soodustingimustel õppima, et meil oleks siis tagatud ka pedagoogide järelkasv. (I4)*



## **Põhjused koostööks**

### ***Ühised projektid***

Kaks asutuste esindajat tõid intervjuu käigus välja, et osaliselt tehakse koostööd projektide näol. See tähendab, et ühise eesmärgi nimel planeeritakse ja viiakse ellu projekt. See pakub võimalust koostööks erinevate teenusepakkujate vahel.

*(8) Meil on ikka projekt, mille raames me siis tegelikult tegime siin paar aastat tagasi igasugu koosolekuid...(11)*

*(9) Viimasel ajal on sealt tihedamalt koostöö kodukandi külaseltside liikumisega, et on üks ühine projekt plaanis. (12)*

### **Väike kogukond**

#### ***Võrgustikku kuuluvad samad inimesed***

Intervjueeritavad märkisid, et Hiiumaa on väike saar, kus on ka väike kogukond. Sel põhjusel on tihtilugu samad inimesed mitmes koostöövõrgustikus. See loob olukorra, kus üks inimene võib olla seotud mitme asutuse tegevusega.

*(10) Hiiumaal on lihtsalt tore see, et inimesed paljuski kattuvad ja see omakorda täiendab ühte ja teist koostöövõrgustikku. (12)*

*(11) TÕN-i seltskond käib koos ja eks me seal ka ikkagi arutame ja eks see sama seltskond on ikkagi põhiliselt koos, kes on siingi praegu. (11)*

#### ***Teatakse ja kasutatakse teineteise võimalusi***

Intervjueeritavad leidsid, et väikeses kogukonnas teatakse üksteise tegemistest rohkem. Seeläbi on parem ülevaade teiste täiskasvanuhariduse teenusepakkujate võimalustest ja ressurssidest. Nii saab koostööd luues või ellu viies arvestada partneri võimalustega, et neid kasutusse põimida.

*(12) Hiiumaa on saar, väike, siis me üksteist tunneme ja tihtipeale teame ka üksteise võimalusi. Selle tõttu on võib olla ka nagu lihtsam mingit koostööd otsima minna. (13)*

*(13) Viimasel paaril-kolmel aastal toimuvad küll kohtumised meil X asutusega, kus siis jagame üksteisele nii öelda lähiaja plaane ning*

*koolitusplaane, et ei tekiks väikses kogukonnas asjatut duubeldamist nii öelda ja et grupi täituvust tagada. (I2)*

## **Arengukohad**

### ***Kohtumisi on jäänud vähemaks***

Üks intervjueeritav mainis, et varasemalt koostöö raames oli neil rohkem pidevaid kohtumisi, kuid praegu on need jäänud hõredamaks. Põhjenduseks toodi koroonapandeemia, mille tõttu on inimestevahelised kokkusaamised vähenenud.

*(14) Kõik (osapooled) otsisime kokku ja nüüd viimasel ajal on kokku kutsumine jäänud väga väheseks, esiteks koroona ja kuidagi kaob ära. (I1)*

### ***Teavitus ja turundus***

Üks intervjuus osaleja andis teada, et koostööd tehes on tihtipeale murekohaks antud ürituse, projekti või muu sarnase tegevuse turundamine. Teavitustöö jääb teiste protsesside kõrval tagaplaanile.

*(15) Kindlasti alati on kõige raskem töö osa ilmselt see teavitus, et kui teha oma tööd, valmistada ette, olla selle sees, siis lõpuks jääb see turundus või teavitus sobivatesse kanalitesse sobival hetkel sobivas mahus võib olla selleks keti kõige nõrgemaks osaks. (I2)*

### ***Mitteformaalõppe teenusepakkujate omavaheline koostöö***

Üks intervjueeritav hindas mitteformaalõppe koostöö hetkeseisu puudulikuks. Seal ei pruugita omavahel pidevalt koostöö eesmärgil kokku puutuda ja valdkonnas toimuvat läbi rääkida.

*(16) See, kuidas nad nüüd omavahel kõike klapitavad, kui ma ütlen (enda asutuse) vaates, siis tõenäoliselt mitte väga... (I4)*

### ***Parem ülevaade***

Intervjuudest selgus, et arengukohaks on parema ülevaate omamine hariduse pooleli jätnud inimestest. Esile kerkis, et koostöös teiste asutustega on suurem võimalus sihtrühmani jõuda.

*(17) ...oleks parem ülevaade neist, kes on oma, kas õpingud pooleli jätanud. Ütleme siis noored just kelle kohta on tegelikult ju olemas, ma arvan, et STAR süsteemis on olemas mingisugune andmekogu. Võib olla on niisugune väike potentsiaal veel ka sotsiaalvaldkonnast selle võrra abi juurde saada, et tekiks ülevaade ka nendest noortest, kellel on võib olla vaja seda väikest tõuget, et oma õpinguid jätkata. (14)*

### ***Rahastus***

Veel töid teenusepakkujate esindajad välja, et praeguse koostöö puhul on arengukohaks rahastus. Nimelt on erinevatel asutustel ka erinevad rahastusvõimalused, kuid tihtipeale pole need piisavalt toekad, et kõike vajalikku koostöös ellu viia.

*(18) ... takerdume ikka kuskile nii-öelda rahalistesse küsimustesse või ühe või teise poole mugavusküsimustesse. (12)*

### **Koostöövõrgustiku tähtsus täiskasvanuhariduse edendamisel**

Koostöövõrgustiku olulisuse välja selgitamisel tekkisid kolm põhilist teemagrappi: toe pakkumine, üksteise tegemistega rohkem kursis olemine ja üksteise ressursside kasutamine. Viimane neist jagunes veel kaheks alateemaks.

### **Toe pakkumine**

Intervjuu käigus toodi välja, et koostöövõrgustik pakub liikmetele tuge. Üks intervjuueeritav leidis, et teiste asutustega koostööd tehes saavad nad osaks toele, mida saab pakkuda vaid tõhus võrgustik.

*(19) ...võrgustik laias laastus on meile meile toeks küll. (13)*

## **Üksteise tegemistega rohkem kursis olemine**

Intervjueeritavad lausuvad mitmes intervjuu osas, et koostöövõrgustiku kaudu saab üksteise tegemistega rohkem kursis olla. Nii on laiem ülevaade teineteise tööst ja tegemistest, mis soodustab koostööd erinevate asutuste vahel.

*(20) ...koostöövõrgustik võiks toimida küll, et võib olla üksteise võimalusi veel paremini teada. (I3)*

## **Üksteise ressursside kasutamine**

### ***Kontaktide jagamine ja suhtlus***

Osalejad märkisid, et koostöövõrgustiku kaudu saavad nad vahetada kontakte ja seeläbi teha koostööd uute inimeste ja asutustega. Asutuse esindajad teavad oma konkreetset töövaldkonda võrgustiku liikmetest kõige paremini ning sel põhjusel saadakse võrgustiku liikmetele jagada vajalikku teemakohast infot.

*(21) Me oleme väike kogukond, aga ikkagi suhtlus või kontaktid sellest koostöövõrgustikust tulevad. (I2)*

*(22) TÕN-i kokkusaamistel nad kõik (liikmed) teavad oma inimesi, kellel on haridus pooleli jäänud, ma pole ükski ainult, kes teab neid. (II)*

### ***Otseste ressursside kasutamine***

Intervjuu käigus tuli välja, et koostöö tegemine pakub võrgustiku liikmetele üksteise ressursside kasutamist. Nii mainiti teadmistel põhinevaid võimalusi kui ka otseseid rahalisi ressursse, mida saab koostöös rakendada.

*(23) ...me ise ei saa mingisugustele andmebaaside juurde. (II)*

*(24) ...osapooled X asutus sihtasutusena, omavalitsus, ametikool ja gümnaasium riigiasutustena, et need rahastuskanalid on hästi erinevad ja siis koostöös või vahendajatena saabki üksteisele toeks olla. (I2)*

## ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Seminaritöö eesmärk oli kaardistada Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate koostööd ja välja selgitada koostöövõrgustiku olulisust täiskasvanuhariduse edendamisel. Eesmärgi saavutamiseks viisin läbi fookusgrupi intervjuu nelja Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujaga.

Tulemustest saab järeldada, et Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujad teevad omavahel koostööd ja on huvitatud selle edasi arendamisest. Siiski ei pruugi olla kokku lepitud koostööplaane pikemas perspektiivis. Intervjueeritavad tõid intervjuu käigus läbivalt välja olulisust juhtida vähem haritud või hariduse pooleli jätnud täiskasvanud tagasi hariduse poole. Ka Statistikaameti uuringus (2020) märgiti, et Hiiumaa täiskasvanuhariduse pakkumisel on üheks peamiseks nõrgemaks sihtgrupiks ja murekohaks madalama haridustasemega elanikud. See tähendab, et nii Statistikaameti uuring kui ka teenusepakkujate poolt presenteeritud hetkeseis on kooskõlas. Intervjueeritavad leidsid lahenduseks teha koostööd ettevõtjatega, kes saavad töötajaid õppima suunata.

Hiiumaal on tegu väikese kogukonnaga, kus pole palju liikmeid. Sel põhjusel on tihtilugu samad inimesed seotud mitme asutusega ja seeläbi osalevad mitmes koostöövõrgustikus. Intervjueeritavad tõid välja, et väikeses kogukonnas teatakse üksteise tegemistest ja võimalustest rohkem, sest inimesed kattuvad. Uuringu tulemustest saab järeldada, et koostöövõrgustik annab võimaluse olla rohkem kursis samas valdkonnas tegutsevate asutustega ja seeläbi olla üksteisele toeks. Sellest võiks järeldada, et omavaheline koostöö on võrgustikus tõhusa tulemusega. Siiski on Kiss uuringus (2020) mainitud, et koostöö on mõjusam, kui koostööd teevad nii sarnase kui ka erineva profiiliga asutused, sest niiviisi jõutakse laiemale sihtgrupini. Sellest võib järeldada, et Hiiumaa teenusepakkujate puhul oleks koostöö tulem veelgi tõhusam, kui võrgustik koosneks erinevate taustadega asutuse esindajatest.

Koostöövõrgustiku eeliseks on juurdepääs teiste liikmete ressurssidele. Nii saavad erinevad täiskasvanuhariduse asutused ühendada oma vahendid, et koostöös jõuda eesmärkideni, mida asutused ei pruugi individuaalselt saavutada. Kiss-i läbi viidud uuringust (2020) selgus, et kasutades üksteise ressursse jõudsid koostöövõrgustiku liikmed märkimisväärse efektiivsuseni. Siinkohal saab ressurssidena mõtestada nii teadmisi kui ka füüsilisi vahendeid. Seda saab laiendada ka seminaritöös osalenud valimile, sest intervjueeritavad mainisid üksteise ressursside kasutamist. Toodi välja teadmistel

põhinevaid vahendeid (valdkonna tundmine ja kontaktid), millest saab järeldada, et iga võrgustikuliige rikastab oma teadmistega kokkuvõtlikult kogu võrgustikku, sest pakub teadmisi, millega kõik liikmed ei pruugi olla kokku puutunud. Seda toetab ka Prenger-i, Poortman-i ja Handelzalts poolt läbi viidud uuring (2019), kus selgus, et vaatamata erinevatele väljakutsetele arenesid võrgustikus osalejad professionaalselt teadmistes ja oskustes. Lisaks saab välja tuua täiendavad füüsilised vahendid ja rahalised võimalused, mille koostöiselt kasutamine viib liikmed tõhusamalt sihini kui nad peaksid vastavad allikad leidma üksinda.

Uuringu piiranguks võib olla see, et täiskasvanuhariduse teenusepakkujate omavahelise koostöö välja selgitamisel võiksid olla kaasatud kõik asutused, sest väikeses kogukonnas mängib võrgustikus iga teenusepakkuja olulist rolli. Samas uuringus osalesid neli olulist organisatsiooni ja nende kogemused on väärtuslikud. Edasiseks soovitan uurida, milline on täiskasvanuhariduse teenusepakkujate koostöö teistes maakondades või liikuda antud teemaga veel rohkem süvitsi ning selgitada välja võrgustiku kujunemist üksikisikute kui liikmete tasandil.

## ALLIKAD

- Eesti Hariduse Infosüsteem*. (n.d.). <http://www.ehis.ee/>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2019). *Tark ja Tegus Eesti 2035* (A. Valk (Ed.)). Haridus- ja Teadusministeerium. Loetud 29.12.2021 aadressil: [https://www.hm.ee/sites/default/files/tark\\_ja\\_tegus\\_kokkuvote\\_eestik\\_a4\\_veebi.pdf](https://www.hm.ee/sites/default/files/tark_ja_tegus_kokkuvote_eestik_a4_veebi.pdf)
- Henberg, A., & Ilves, R. (2003). Võrgustikutööst koolis. *Võrgustikutöö Võimalusi Töös Lastega. Artiklite Kogumik*.
- Kiss, A. (2020). Collaboration and Networking in Adult Education and Training. A Case Study. *Acta Universitatis Sapientiae, Social Analysis*, 10(1), 139–157. <https://doi.org/10.2478/aussoc-2020-0007>
- Klefbeck, J., & Ogden, T. (2001). *Laps ja võrgustikutöö*. SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.
- Laherand, M.-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis* (Teine trük). OÜ Sulesepp. Loetud 02.03.2022 aadressil: <https://dspace.ut.ee/handle/10062/68249>
- Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü., & Voll, P. (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat [EKSS]*. Eesti keele Sihtasutus. Loetud 03.01.2022 aadressil: <http://www.eki.ee/dict/ekss/ekss.html>
- Mader, M., Mader, C., Zimmermann, F. M., Görsdorf-Lechevin, E., & Diethart, M. (2013). Monitoring networking between higher education institutions and regional actors. *Journal of Cleaner Production*, 49, 105–113. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.07.046>
- Prenger, R., Poortman, C. L., & Handelzalts, A. (2019). The Effects of Networked Professional Learning Communities. *Journal of Teacher Education*, 70(5), 441–452. <https://doi.org/10.1177/0022487117753574>
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite Ja Metodoloogia Õpibaas. Loetud 04.03.2022 aadressil: <https://samm.ut.ee/valimid>
- Statistikaamet. (2020). *Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti* (K. Rootalu, M. Leesment, E. Telpt, & B. Vahing (Eds.)). Anu Rooseniit (Keeletoimetus OÜ). Loetud 28.12.2021 aadressil: [https://www.hm.ee/sites/default/files/taiskasvanuhariduse-prioriteetsed-sihtruhmad-2020\\_lopparuanne.pdf](https://www.hm.ee/sites/default/files/taiskasvanuhariduse-prioriteetsed-sihtruhmad-2020_lopparuanne.pdf)
- Stavros, J. M., Godwin, L. N., & Cooperrider, D. L. (2016). Appreciative Inquiry: Organization Development and the Strengths Revolution. *Practicing Organization Development: Leading Transformational Change*, 4, 96–116. <https://doi.org/10.1002/9781119176626.ch6>
- Tartu Ülikooli Raamatukogu, Eesti Rahvusraamatukogu, Balti Kaitsekolledži Raamatukogu, & Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Raamatukogu. (n.d.). *Eesti Märksõnastik*. Loetud 02.01.2022 aadressil: <https://ems.elnet.ee/id/EMS171136>
- Vihalemm, T. (2014). *Fookusgrupi intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite Ja Metodoloogia Õpibaas. Loetud 08.05.2022 aadressil: <https://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>

## **Lisa 1. Intervjuu kava**

Sissejuhatus

Tutvumine

Sisuline osa:

1. Kuidas näete Hiiumaa täiskasvanuhariduse teenusepakkujate koostööd praegu?
2. Mis on koostööd tehes praegu hästi ja õnnestunud?
3. Miks on koostöövõrgustiku olemasolu oluline täiskasvanuhariduse edendamisel?
4. Millest koostöö võtmes veel unistate?
5. Millist tuge koostööks vajate?
6. Kas on midagi, mida soovite veel lisada?

Tänu sõnad